

אהל יצחק

מעשה לשבת

קנאת סופרים

הרב משה סויסה זצ"ל

וַתֵּרָא רַחֵל כִּי לֹא יִלְדָּה לְיַעֲקֹב וַתִּקְנָא רַחֵל בְּאֶחָתָהּ וַתֹּאמֶר אֶל־יַעֲקֹב הֲבֵה־לִּי בָנִים וְאִם־אֵין מִתָּה אֶנֶכִּי:

ולכאורה יש להבין מה ענין הקנאה כאן, ואיך שייך לומר על אותה צדקת כן, ועי' רש"י שביאר שרחל "קנאה במעשיה הטובים, אמרה אלולי שצדקה ממני לא זכתה לבנים" (ב"ר). וגם כאן יש להבין לקנאה זו מה עושה, אם היא סבורה שאחותה צדיקה ממנה, תעשה אף היא כמותה ויותר ממנה?

ובפרט שרחל היו מצויינת במידות נדירות וכמבואר באורך במדרש רבה (איכה הקדמה פסקה כד) שכל האבות הק' עם משה רבינו לא הועילו לישראל בזמן כשלימדו זכות עליהם בזמן החורבן ורק רחל הועילה וכלשון המדרש:

א"ר שמואל בר נחמן בשעה שחבר בית המקדש בא אברהם לפני הקב"ה בוכה וממרט זקנו ותולש שערות ראשו ומכה את פניו וקורע את בגדיו ואפר על ראשו והיה מהלך בבית המקדש וסופד וצועק אמר לפני הקב"ה מפני מה נשתנתי מכל אומה ולשון שבאתי לידי בושא וכלימה זאת... מיד פתח אברהם לפני הקב"ה ואמר רבש"ע למאה שנה נתת לי בן וכשעמד על דעתו והיה בחור בן שלשים ושבע שנים אמרת לי העלהו עולה לפני ונעשיתי עליו כאכזרי ולא ריחמתי עליו אלא אני בעצמי כפתתי אותו ולא תזכור לי זאת ולא תרחם על בני? פתח יצחק וכו' ועתה לא תזכור לי זאת לרחם על בני? פתח משה ואמר רבש"ע וכו' .. באותה שעה קפצה רחל אמנו לפני הקב"ה ואמרה רבש"ע גלוי לפניך שיעקב עבדך אהבני אהבה יתירה ועבד בשבילי לאבא שבע שנים וכשהשלימו אותן שבע שנים והגיע זמן נשואי לבעלי יעץ אבי להחליפני לבעלי בשביל אחותי והוקשה עלי הדבר עד מאד... וגמלתי חסד עמה ולא קנאתי בה ולא הוצאתיה לחרפה ומה אני שאני בשר ודם עפר ואפר לא קנאתי לצרה שלי ולא הוצאתיה לבושה ולחרפה ואתה מלך חי וקיים רחמן מפני מה קנאת לעבודת כוכבים שאין בה ממש והגלית בני ונהרגו בחרב ועשו אויבים כם כרצונם? מיד נתגלגלו רחמיו של הקדוש ברוך הוא ואמר בשבילך רחל אני מחזיר את ישראל למקומן הדא הוא דכתיב (ירמיה ל"א) כה אמר ה' קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו וכתוב "כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעולתך" וגו' וכתוב ויש תקוה לאחריתך נאם ה' וישבו בנים לגבולם. ע"כ דברי המדרש.

עולה מדברי המדרש עד כמה מידותיה וזכויותיה של רחל עצומות שעמדו לישראל יותר מאבות האומה, ואם כן מה שייך קנאה במעשים טובים של אחותה מאחר שהיא מוכתרת במידות נדירות. ואם משום שאמרו קנאת סופרים תרבה חכמה, היינו שהותרה הקנאה לצורך עשייה אך בלא זה לא הותרה הקנאה, ואם היא בעלת מעשים אם כן נמצא שהקנאה הזו אסורה ואם כן חזרנו לקושייתנו איך ניתן לומר על רחל אמנו לשון קנאה שהיא מידה גרועה המוציאה את האדם מן העולם?

ושמעתי מפרשים בזה, שמעשיה הטובים של לאה הצדקת היו תפילותיה ודמעותיה, וכפי שדרשו רז"ל (בב"ב קכג). "עיני לאה רכות" מאי רכות? רב אמר שהיתה שומעת על פרשת דרכים בני אדם שהיו אומרים שני בנים יש לה לרביקה שתי בנות יש לו ללבן, גדולה לגדול וקטנה לקטן, והיתה יושבת על פרשת דרכים ומשאלת גדול מה מעשיו? איש רע הוא מלסטם בריות, קטן מה מעשיו? איש תם יושב אוהלים, והיתה בוכה עד שנשרו ריסי עיניה... ע"כ.

ותפילותיה ודמעותיה עלו למרום, ומכאן זה זכתה להנשא ליעקב אבינו. ועוד שהקדימה את אחותה, ובזה קנאה רחל באחותה, בכח התפילה והדמעה! עד שהושחתו תואר זיו פניה, וכיון שרחל הייתה מזומנת ליעקב לא הוצרכה להתפלל על כך באופן הזה, ובזה קנאה בה, דבר שלא היה בה בכח התפילה של אחותה הצדקה.

וקנאת סופרים תרבה חכמה, זה הדבר שהועיל לרחל אמנו ע"ה וכמו שאמרו "ויזכור אלוקים את רחל וישמע אליה אלוקים ויפתח את רחמה" (בראשית ל, כב), ופירש רש"י: זכר לה שמסרה סימניה לאחותה ושחיתה מצירה שלא תעלה בגורלו של עשו שמא יגרשנה יעקב לפי שאין לה בנים ואף עשו הרשע כך עלה בלבו כששמע שאין לה בנים עי"ש. וביודאי הרבתה בתפילות ובכיות. וזה הקנאה האמיתית שהיא בבחינת "תרבה חכמה". וכן מדויק במדרש (ילק"ש בפרשתנו): ויזכור אלהים את רחל"פדה בשלום נפשי מקרב ליי". פדה בשלום נפשי- "זה יעקב". מקרב ליי- "שלא תקרב לו עצתו של אותו רשע, שלא יאמר: זו שילדה הימנו יטלנה עמו, וזו שלא ילדה אל יטלנה עמו. כי רבים היו עמדי", בהרבה תפילות נפקדה רחל: ע"כ.

ורואים מכאן כמה גדול כוחה של תפילה מתוך בכיה שבכוחה לשנות את מערכות הטבע ולהביא ישועה לכלל ולפרט.

מעשה בעני ואביון שניסה להתפרנס פנה לשכנו שהיה עשיר ואמר לו שמא תוכל להעסיקני בביתך בעבודה כלשהיא על מנת שאפרנס את עצמי ובני ביתי? אמר לו בעל הבית, לאותו עני: "ישנן מדרגות שמובילות לגג ביתי, והגג מסוכן לילדים. אני חושש שהם עלולים לעלות לשם בהחבא, מבלי שאדע. כיון שכך רצוני שתהרוס את המדרגות הללו ואשלם שכרך".

"אין בעיה" אמר האיש התם. מה עשה? עלה מן המדרגה הנמוכה ביותר לזו שמעליה, ושבר את המדרגה הנמוכה. לאחר מכן עלה למדרגה השלישית ופרק את השניה. כך התקדם עד ששבר את כל המדרגות, ומצא את עצמו על הגג ללא מדרגות לרדת בהן... "הצילו!" "הצילו!" הוא צעק עד שניחר גרונו.

"מה קרה?" שאלו אותו שכנים מודאגים. "עליתי לגג, ואני תקוע כאן, לא יכול לרדת".

"כמו שעלית לגג כך תרד" אמרו לו.

"לא" אמר בהיסטריה "קודם היו מדרגות ויכולתי לעלות, עכשיו אין מדרגות כי פרקתי אותן. אני לא יכול לרדת"

אמרו לו "תקשיב טוב! מדרגות שמפרקים קודם למעלה, ורק אח"כ למטה". חזר על זה התם ארבעים פעם עד שקלט היטב "מדרגות שמפרקים, מפרקים קודם למעלה אח"כ למטה".

לימים יצא שמעו כמפרק המדרגות המפורסם של העיר.

לבעל הבית אחד היה מרתף יינות גדול, אבל חתולים התחילו להתגנב למרתף, וקלקלו את חביות היין. חשב בעל הבית לעצמו: אמנם נכון, חתולה יודעת לקפוץ, אבל יש גבול ליכולת הקפיצה שלה. אם נפרק את המדרגות, נפטר ממכת החתולים. קרא איפה בעל הבית לאיש התם, ושכר אותו לפרק את המדרגות. התם הגיע בזריזות לעבודה. הוא שינן את המנטרה "מדרגות שמפרקים- מפרקים קודם מלמעלה אח"כ מלמטה". חזר על זה שלוש פעמים, והתחיל לפרק את המדרגה העליונה. אח"כ פרק את זו שתחתיה, וכן הלאה, עד שנותר במרתף ללא אפשרות לעלות.

"הצילו" "הצילו" הוא צעק, אבל עבר הרבה זמן עד שמישהו שמע אותו. בסוף עבר שם יהודי וכשראה אותו שאל בתמיהה: "תגיד מה קרה לך? למה תקעת את עצמך שם למטה?"

"ככה אמרו לי לעשות" אמר התם האומלל " מדרגות שמפרקים - מפרקים קודם למעלה ואח"כ למטה".

אמרו לו כך עושים בגג, במרתף זה בדיוק הפוך" כך גם האדם - מתבלבל לו גג עם מרתף... כאשר רואה אדם שמזונותיו מצטמצמים- במה הוא מקצץ?

אם אמונתו אינה חזקה, הוא מקצץ בעבודת ה'. גותן פחות צדקה מקמץ בשכר לימוד תורה של הילדים, מקצץ בעניי עבודת ה'. בהוצאות הגשמיות הוא דוקא משתדל לא לקצץ, לא רוצה לרדת ברמת החיים, לא רוצה לותר על הנאות.

כאשר המצב הכלכלי מתחיל להשתפר, הוא מתחיל להרשות לעצמו להוציא יותר. על מה? אם הוא בעל מעלה, הוא משרד את ענייני הביגוד והאוכל, הריהוט והרכב. בסוף אולי הוא נזכר להעלות קצת את רף הצדקה להחזירו לאותו קו שהיה לפני תחילת הצמצומים.

הרב חיד"א מבאר על דרך צחות: "אני ראשון ואני אחרון" הקב"ה אומר, כביכול, אני ראשון בשביל להוריד, לקצץ בתקציבים לצדקה ושאר ענייני הקדושה. אח"כ בהשבת המצב אל כנו, ענייני הקדושה אחרונים, "אני אחרון..."

סיפר הרב חיד"א שהיה פעם באניה, וכמעט שטבעה האניה בים סוער עם כל נוסעיה. בא רב החובל ואמר: תשמעו, חייבים להוריד מהמשא! כל אחד מוכרח לזרוק לים חמישים אחוז מהמטען שיש לו, כדי שהאניה תצליח לעמוד בעומס"

ראה החיד"א בעניו אדם אחד, שהדבר הראשון שזרק לים היה התפילין שלו, ה' ישמור.

שוטה וגם רוח שכמותו! יש להוריד קודם מהסחורה, מהדברים הגשמיים, ורק אח"כ אם יהיה צורך של חיי נפש ממש אז יוריד מהדברים הרוחניים. (דורש ציון).

זמני כניסת ויציאת השבת

פרשת ויצא

זמני כניסת השבת בירושלים
(40 ד' לפני השקיעה)

הדלקת נרות	16:00
צאת השבת	17:15
ר"ת	17:53

לרפואת הילד
חיים שלמה בן מלכה *

לרפואת סיגלית בת שמחה *

לע"נ רבי משה סויסה
בן תמו זצ"ל

שאלה: היכן מצינו אוכל שהיה מותר באכילה, ולאחר זמן נאסר (בלי שהשתנה)?

1. פירות שנגמרה מלאכתן וחשכה עליהם ליל שבת נקבעו (למעשה) ולא יאכל מהם אפילו לאחר השבת עד שיעשר. (ש"ע יו"ד סי' של"א סע' קי"א).

2. גוי שבישל בשבת לצורך חולה שאין בו סכנה אסור לחולה עצמו לאכול לאחר השבת מהאוכל שנותר, כיון שיכול לאכול אוכל שבושל ע"י ישראל וכו'. (ועיין חזו"ע ח"ג עמ' תי"ח את פרטי הדינים).

3. הלוקח בשר והניחו בביתו ונעלם מן העין, אסור, אלא אם כן היה לו בו סימן, או שהיה לו בו טביעות עין והוא מכירו ודאי שהוא זה, או שהיה צרור וחתום (ש"ע יו"ד סי' סג ס"ב). ואם מצאו באותו מקום שהניח אותו עיין כה"ח (שם ס"ק כג).

4. חמץ שנתערב בהיתר (כגון שאופים מצות לפני החג ובתוך העיסה של המצות נבלעים גם פרורים שהחמיצו) לפני הפסח, התערובת מותרת באכילה. נכנס הפסח לדעת הרמב"ם האיסור חוזר וניעור והתערובת אסורה. והש"ע (או"ח סי' תמ"ז ס"ד) פסק אם נתערב החמץ קודם הפסח ונתבטל בס' אינו חוזר וניעור בפסח לאסור במשהו, ויש חולקים וכו'.

5. חלב אשה - יונק תינוק והולך אפילו ארבע או חמש שנים, ואם גמלוהו ופרש שלשה ימים או יתר מחמת בוריו לא מחמת חוליו אינו חוזר ויונק, והוא שגמלוהו אחר כ"ד חדש, אבל בתוך זמן זה אפילו גמלוהו חדש או שנים מותר לחזור ולينק עד סוף כ"ד חדש. (רמב"ם הלכות מאכלות אסורות ח"ג הל' ה', ש"ע יו"ד סי' פ"א ס"ז).

את פתח שער העיר לכדה עינו של השועל, כי פתוח הוא ולא ננעל. וערמומי איך יפעל?! חיש קפץ על ההזמנה, כמוצא פנינה, נכנס וטרף חתיכה שהזדמנה, ותהי לו למנה הגונה.

כשבא לצאת חזרה, וירא והנה הכניסה סגורה. וירא כי כלתה אליו הרעה, ומנין תבוא הישועה, הרי עלול להיתפס כל שעה. מה עשה? השתטח על הקרקע ועשה עצמו כמת, עד שחשבו כי הדבר אמת. בא אחד ורצה לקצץ זנבו, כי שמע רבות על טיבו. אם יעשנו מטאטא לכבד את ביתו, צינה וסוחרה אמתו. פנה האיש לעשות מעשה, ולשועל כבר לא היה מחסה. ויפקח השועל מעט את עינו, כי הבין שהגיע דינו, ויבוא האיש בסכיניו, ויגש לחתוך את זנבו, ויכלא השועל את כאבו. כי הכל בעד נפשו יתן, ותמורת חייו הכל מתקטן. בין לבין קפץ אחד מהאנשים ויתלהב, כי את אוזן השועל אהב, הזדעזע השועל כי ידע כמה העניין כואב. ויבוא איש ומשאלה בקרבו, לחתוך מהשועל את לבו. ויחרד השועל וילפת, האין בעיר שופט?! הפנים השועל, כי הדין נחרץ וננעל. וזהו עניין של חיים ומיתה, והרעה אליו כלתה. חיש קפץ השועל וברח, שלא יהיה למשיסה ונשמתו תפרח...

בכל ימות השנה, דרכו של האדם נשאת על כנה, אך לקראת ראש השנה, משתנה תמונה.

כי זה כבר דיני נפשות, ולא עת לחשות. ובעד נפשו, יתן מעל ראשו.

מילתא דבדיחותא

עלי יניח צדיק את ראשו

מספרים על הרבי רבי העשיל זצ"ל שהיה שנון וחרیف מאוד בהיותו ילד קטן. משפחתו של הילד העשיל היתה עניה, ולא תמיד היה לבני הבית מזון לשובע די צרכם. יום אחד קנה אביו של העשיל הקטן שבעה תפוחים. באותם ימים כשאנשים היו אנשים ותורתם היתה תורה, גם התפוחים היו תפוחים...וניחוחם הנפלא של התפוחים מלא את כל ביתו הדל של העשיל.

הילד לא עמד בנסיון. כאשר איש לא הבחין בו, לקח תפוח אחד ברוך עליו בורא פרי העץ ושהחיינו, ואכל. הטעם היה נפלא, בפרט כשהילד היה רעב. למחרת שוב נטל הילד תפוח ריחני, ואכל. כך במשך השבוע ששה מתוך שבעת התפוחים.

בשבת, לאחר שסיימו את הסעודה, ביקש האב שיביאו את התפוחים לכבוד שבת קודש, אך למרבה ההפתעה, נמצא רק תפוח אחד. האב, שפיקח היה שער את אשר ארע, ופנה אל העשיל.

"מה קרה לששת התפוחים העשיל?" הוא שאל. "כיצד זה נעלמו ואינם?"

"אולי" אמר העשיל הקטן והביט באביו בתמימות, "אולי כלילה היה ויכוח בין התפוחים, כמו הויכוח בין האבנים למראשותיו של יעקב אבינו. אולי כל אחד מהתפוחים אמר 'עלי יברך אבא ברכת בורא פרי העץ ושהחיינו. וכדי שלא תהיה מריבה, עשו שלום ביניהם והפכו כולם לתפוח אחד שעליו יברך אבא'."

חיך אביו של העשיל הקטן ואמר לבנו "את האמת שנינו יודעים אל נכון, אך לכבוד הפירוש שפרשת תצא עכשיו מן הסיפור בשלום"

בית הדין לממונות
"נחלי המשפט"

בית דין אזורי לדיני ממונות נותן מענה מקצועי ויעיל ע"י דינים מומחים ומנוסים ברשות האב"ד

הגאון הרב שלמה סויסה שליט"א
הגאון הרב שמואל שטרן שליט"א
(מ"ץ ודיין, ראש ישיבת נחלי נצח)

בית הדין פועל במסגרת חוק הבוררות (תשכ"ח) ליישוב סכסוכים כספיים על פי דין תורה שמטרתו לספק צדק מהיר ונגיש. בית הדין חותר לפשר בין הצדדים ברוח טובה לשביעות רצון בעלי הדין.

כמו כן עוסק בית הדין בתביעות נזיקין, נזקי שונים, בורות עיסקיות, גישור בין אדם לחברו, הסכמי גירושין, היתרי עסקה, עריכת צוואה עפ"י ההלכה והחוק (בתשלום סמלי).

→ הפניה אינה כרוכה בתשלום | 079-6976396 ←

גניבת דעת

וַיֹּאמֶר לָבֶן לְיַעֲקֹב מַה עָשִׂיתָ וְתַגְנֹב אֶת לִבִּי וְתַנְהֵג אֶת בְּנֵי כְשָׁבִיּוֹת חָרָב
(בראשית פרק לא - כו).

אסור לאדם להנהיג עצמו בדברי חלקות ופיתוי, ולא יהיה אחד בפה ואחד בלב אלא תוכו כברו והענין שבלב הוא הדבר שבפה, ואסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעת הנכרי, כיצד לא ימכור לנכרי בשר נבילה במקום בשר שחוטא, ולא מנעל של מתה במקום מנעל של שחוטא, ולא יפציר בחבירו שיאכל אצלו והוא יודע שאינו אוכל, ולא ירבה לו בתקרובת והוא יודע שאינו מקבל, ולא יפתח לו חביות שהוא צריך לפותחן למוכרן כדי לפתותו שבשביל כבודו פתח וכן כל כיוצא בו, ואפילו מלה אחת של פיתוי ושל גניבת דעת אסור, אלא שפת אמת ורוח נכון ולב טהור מכל עמל והוות. (רמב"ם הלכות דעות פרק ב הלכה ו).

שורש האיסור | יש מן הראשונים שסוברים שאיסור "גניבת דעת" הוא מן התורה והוא נלמד מן הפסוק "לא תגנובו" (ריטב"א חולין צד. בשם התוספות, וכ"כ המבי"ט בספרו קרית ספר הלכות מכירה פ"ח). ויש שסברו שאיסורו מדרבנן (סמ"ק סימן רסב) ב"ח חו"מ סימן רכח).

המטעה את חברו שדיבר והליץ טוב עבורו | מי שמטעה את חברו לאמור כי עשה עמו טובה, או דיבר טוב עליו, ולא עשה הרי זה גניבת דעת, ואמרו רבותינו זיכרונם לברכה (חולין צד, א): "אסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעת נכרי". והנה החטא הזה חמור אצל חכמי ישראל יותר מגזל הנכרי, יען וביען כי שפת שקר אשמה רבה, ונתחייבנו על גדרי האמת, כי הוא מיסודי הנפש. (ספר שערי תשובה לרבינו יונה שער ג).

גניבת דעת במוכר | אסור למוכר לספר לקונה עובדות בלתי נכונות, כגון: שבמחיר שהקונה רוצה לקנות - היו כבר הרבה אנשים שרצו לקנות והוא לא הסכים, או שהוא מרוויח ממכירה זו סכום פעוט בלבד ולכן איננו יכול להוזיל מהמחיר שהוא מבקש וכדו', במקרים אלו, אם הקונה השתכנע לקנות כתוצאה מסיפור העובדות הבלתי נכונות שסיפר לו המוכר, המוכר עובר על איסור תורה של "גניבת דעת", שנאמר "לא תגנובו". אמנם למרות שהמוכר עבר על איסור גניבת דעת - המקח קיים והקונה אינו יכול לבטלו (משפטי התורה סימן יג).

הזמנת שוא | אסור להזמין את חברו לסעודה או לכל אירוע אחר על חשבון המזמין, כאשר המזמין יודע מראש שחברו לא יסעד אצלו או לא יסכים לבוא לאירוע, ומחמת ההזמנה יחזיק לו חברו טובה חינו. לעומת זאת, אם הוא יודע שחברו יעלב אם לא יזמין אותו לאכול אצלו, אז אע"פ שיודע שלבסוף לא יאכל אצלו - מותר להזמין אותו(שם).

גניבת דעת בשמחות | קיים נוהג במסיבות אירוסין להעניק מתנות יקרות ערך, שעון זהב לחתן, ותכשיטים לכלה, והענקת המתנות נעשית בפומבי בטקס האירוסין, יש משפחות מיעוטי יכולת שאין ידם משגת, ומוותרים על המתנות היקרות אולם בכדי שלא לפגום בטקס האירוסין ובכדי שיראו כמכבדים זה את זה, משאילים מתנות ומוסרים אותם ברבים כשהסוד כמוס בין המחותנים, יש להתיר לעשות זאת אע"פ שגונבים דעת המסובין כאילו נתנו מתנות, שהרי אין כאן נזק למי שגנבו דעתו, אדרבא מתכבד בכך, ומכל מקום אין היתר בזה אלא משום כבוד הבריות וגדול "כבוד הבריות" שדוחה לא תעשה מן התורה.(בנין אב ח"ד סימן עז).

צביעת שער | הרוצה לצבוע שערו כדי להראות צעיר יותר כדי לקבל משרה, אם כוונת צביעתו היא לא למטרת ייפוי אלא כדי שיקבלוהו למשרה באופן שאין איסור אונאה כגון שיודע שיעשה את המלאכה כצעיר, יש להתיר לעשות זאת (שו"ת אג"מ יו"ד ח"ב סימן סא).

גבאי בית הכנסת | בבתי כנסיות ובהזדמנויות שונות מוכרים בפומבי מצוות, כשהמטרה היא להרבות בכספי צדקה. כדי להעלות את המחיר הגבאים מתחזים כקונים ומציעים מחיר גבוה, ואם כי מטרתם רצויה, אסור לעשות כן, שהרי היא גניבת דעת גמורה ולדעת כמה מהראשונים האיסור מן התורה ולכן אין להקל באיסור אף לצורך מצוה או לכל צורך אחר, וכשם שאסור "לגנוב" לצורך מצוה, כך אין "לגנוב דעת" לצורך מצוה. (בנין אב ח"ד סימן עז) שו"ת יוסף אומץ סימן עז) מנח"י ח"ג סימן צג)

העתקה במבחני בית הספר | אסור להעתיק מחבירו בחינות בבית ספר או באוניברסיטה, וכן אסור להגיש עבודה שעשה אחר ולרשום את שמו על מנת להשיג על ידי זה ציונים טובים יותר אך בזה יש לחלק שאם מטרת הלימוד לשם תואר בלבד, אז אין כאן אלא גניבת "דעת". אבל אם הוא לומד מקצוע אז לכאורה יש כאן משום גניבת "ממון" ממש. ולמשל ראובן מחפש אחר רואה חשבון מצוין ובא הוא ומראה לו שהשיג ציונים גבוהים, וכתוצאה מכך הוא מתוגמל במשכורת גבוהה בהתאם, ואילו היה יודע האמת שהעובד אינו בקי כלל ולא קבל הציונים הנ"ל, אלא ע"י הערמה וכיוצא בו, לא היה נותן לו המשרה, ולא היה מקבלו לעבודה, נמצא שע"י מה שהטעה והערים לקבל הציונים הטובים עכשיו מטעה את ראובן ונוטל ממנו הרבה כסף וא"כ עי"ז הוא גונב ממון ממש. (שו"ת משנה הלכות חלק ז סימן רעה) שו"ת שבט הלוי חלק י סימן קסג)..

שאלה: אדם שמקפיד לא לאכול לחם כל השבוע כדי להרזות מה יעשה לגבי סעודות שבת?

תשובה: הנה בספר האגור (סימן ת"ב) כתב בשם השיבולי לקט (סוף סימן צג) שאדם שמזיקה לו אכילתו, פטור משלוש סעודות. כי מצטער במה שאוכל, אך סיים שיאכל אכילה מועטת ולא יבטל את במצוה של ג' סעודות ופסק השו"ע (סימן רעד ס"ד) שסעודת הלילה ושחרית א"א לעשותם בלי לחם, עכ"ל. ולכן יש חובה לאכול בשבת לחם בשתי הסעודות הראשונות ויש לדון מכאן מה יעשה אדם ששומר משקל. הנה בשו"ת רבבות אפרים (ח"ו סימן קפ"ט) כתב שסעודות שבת ניתנו לעונג ולא לצער וק"ו לא להזיק

לבריאות ע"כ אם זו דיאטה שהרופא אמר שזקוק לה כי זה עוזר לו אחרת יחלה צריך לנהוג בה גם בשבת. ואם אינו צם בשבת אלא רק מצמצם את האכילה מותר. ובשו"ת ויצבור יוסף (ח"א סימן ל"ו) מחלק בין דיאטה לבריאות הגוף דבזה ודאי מותר להימנע ממאכלים בשבת כדי שלא יכבד חוליו לבין אם מטרת הדיאטה לשם יופי לגבי האשה שכל מטרתה להראות יפה יותר והיא מענה עצמה ומונעת מאוכל ומצטערת בשבת בשביל יופי דבזה אסור. ולכן מותר למעט מתענוגי שבת המשמינים לשם דיאטה וחובה עליהם להקפיד בג' סעודות ואם קשה יכולים בסעודה שלישית לצאת ידי חובה במזונות אות פירות כנזכר בשו"ע בסימן רצ"א סעיף ה'. וכן בשו"ת אורל"צ חלק ב' (פרק כא ה"ג) כתב ג"כ שאין להימנע מאכילת מאכלים בשבת מטעמי שמירת משקל (דיאטה) ויש בזה משום

ביטול עונג שבת וראיה מהשו"ע (סימן רפח ס"ב) שמי שאוכל מזיקו יכול שלא לאכול בשבת משום שזהו עונג שלו לא לאכול. ונראה שזהו דוקא במי שהאוכל מזיקו אבל אם לא מזיקו אין לו להימנע ממצוות עונג שבת מטעמים אחרים וחייב לאכול שיעור פת כביצה ויותר מזה אינו חייב לאכול הרבה מאכלים אחרים וכן פסקו להלכה ברורה (סימן רפח ס"א). ובספר מנוחת אהבה (ח"א פרק ח' אות י') ולכתחילה חייב לאכול כביצה כנזכר מהמשנ"ב (סימן רצ"א ס"ק) דכתב וי"א שאפילו בכזית יוצא ידי חובה סעודה.

העולה מכל האמור: נראה דכל מי שכל השבוע לא אוכל לחם כדי להפחית ממשקלו יכול בשבת להסתפק ב-54 גרם. ואם קשה יכול להקל לאכול רק כזית 27-גרם (ויטול ידיים בלי ברכה). ובסעודה שלישית יכול להקל במיני מזונות ופירות וכדומה.

עוזרת שהיתה שרה לעצמה בעת עבודתה. וכמובן, שכאשר היה נכנס לבית, היתה מפסיקה לשיר. אלא שהפעם שמע מבחוץ שהיא שרה ולא רצה להיכנס כדי לא להפריע לה!

ועוד סיפר כי בזמן המלחמה שהיתה בארץ עם הקמת המדינה, היה מחסור חמור בנפט, שהיה דרוש אז גם לבישול וגם למאור. הנפט היה מחולק בהקצבה וכאשר היו מביאים אותו לחלוקה בעגלה, היו כולם יוצאים ועומדים בתור כדי לקבלו.

פעם אחת כאשר הגיעה העגלה, ירדה הרבנית של רבי איסר זלמן מבייתה ונעמדה בתור עם הפח בידה כדי לקבל את הנפט, אלא שהמוכר הבחין בה ומתוך דרך ארץ כלפיה נתן לה לפני כולם. כשראה רבי איסר זלמן שהיא הגיעה במהירות הביתה, שאל אותה כיצד זה קרה, ואז סיפרה שהמוכר נתן לה במקום ראשון.

"זו גניבה" אמר רבי איסר זלמן "כולם עומדים בתור ואת גונבת את התור, תחזירי את הנפט ועמדי בתור כמו כולם..."

עובדה נוספת שהיתה אצל רבי איסר זלמן, שפעם אחת יצא מן המקוה ואמר שהוא צריך לחזור אל הבלן ולשלם תשלום נוסף, זאת מפני שתלה את המעיל שלו בתיבה אחרת מזו שבה הכניס את שאר בגדיו, כלומר השתמש בשתי תיבות, ולכן עליו לשלם פעמיים.

לאחר נישואיו בגיל 24 בלבד, התמנה לראש ישיבה בסלבודקה יחד עם גיסו הרב אפשטיין, ולאחר שלש שנים עבר לכהן כראש ישיבת סלוצק, ולאחמ"כ גם לרבה של סלוצק. ב-1925 עלה לארץ והתמנה לר"י ישיבת עץ חיים, תלמידי הישיבה בני הישוב הישן נקשרו מאוד לרבים החדש וקבלו ממנו את דרכי העיון הישיבתי נוסח ישיבות ליטא. בארץ הפך לאחד ממנהיגי היהדות החרדית וחבר מועצת גדולי התורה של אגודת ישראל, ובשנותיו האחרונות אף שימש כנשיא המועצה וכיו"ר ועד הישיבות בארה"ק.

סיפר המגיד הירושלמי רבי שלום שבדרון זצ"ל: פעם אחת פגשתי את רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל מסתובב בחוץ ליד ביתו אנה ואנה. ניגשתי אליו לשאול אותו למה הוא מסתובב בחוץ, אבל הוא פטר אותי בתשובה מתחמקת: לא שום דבר..

אחר כך נודע לי מה היתה הסיבה. בביתו היתה

יומא דהלולא -
הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל
י' כסלו תשי"ד

הגאון הרב איסר זלמן מלצר זצ"ל נולד בעירת מיר ובזכות כשרונותיו הגאונים והתמדתו יוצאת הדופן התקבל בגיל 14 ללמוד בישיבת וולוז'ין. בישיבה התקרב בעיקר לר' חיים סולוביצ'יק והיה שותף כתלמיד צעיר ליצירת שיטת הלימוד הבריסקאית.

בזמן אירוסיו עבר ללמוד בישיבת ראדין, אצל החפץ חיים. הוא שכר חדר אצל קצב שפרש את העורות שהפשיט מבהמותיו, בחלון חדרו של הרב מלצר. הרב מלצר שהיה חולני ורגיש, נחלש בגלל הריח והחידקים, אך סירב לעזוב ולפגוע בפרנסת הקצב. עקב זאת הוא חלה בשחפת וחזר לבית הוריו במיר. הוא שלח מכתב למשפחת כלתו על מצבו הרפואי ושישקלו את המשך השידוך. משפחת כלתו שלחה לו מימון לטיפול רפואי, ובד בבד לחצה על הכלה שתבטל את השידוך. הכלה סירבה לוותר עליו, על אף התחזיות הפסימיות של הרופאים. החפץ חיים בירך אותה שהוא יאריך ימים, ואכן בלחצה השידוך המשיך ולאחר שחזר לאיתנו הם נישאו. וזכו לשנים ארוכות של חיים משותפים, מתוך כבוד והערכה אהודים.